

Yazıçı-dramaturq, Əməkdar incəsənət xadimi Məmmədhusəyn Əliyev (1925-1994) "Dağlar oğlu", "Dağda bahar", "Müstəntiq", "Torpağın ətri", "Döyüşən illər" romanları, həmçinin bir çox povest və hekayələri ilə bu gün də oxucular tərəfindən hörmətlə xatırlanır. Yazıcının Lənkəran Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuş "Prokuror" dramı (14.12.1981-ci il) və "Ana fəryadı" faciəsi (25.12.1984-cü il) uzun müddət səhnədən yerə düşməyib. Budur, teatrın yaradıcı kollektivi 41 ildən sonra yenidən "Prokuror" dramına müraciət edib. Bu günlərdə tamaşanın premyerası keçirilib.

Ağaddin BABAYEV,
yazıçı-publisist, teatrşünas

Danılmaz faktdır ki, istər sovet dövründə, istərsə də indiki zamanda biz səhnədə və ekranda Mehman, Kamalov, Seyfi və digər bu kimi qanunlarımızın keşiyində duran onlarla vicdanlı, ədalətli hüquq və ədliyyə işçisinin obrazına rast gəlmişik. Lənkəran səhnəsindəki prokuror Şöhrət Poladov həyatda tutduğu mövqeyinə görə həmkarlarına oxşasa da, tamaşanın quruluşçu rejissorları, Əməkdar incəsənət xadimi Oruc Qurbanov və Anar Babalı bu obrazı yeni cizgilərlə zənginləşdirərək, orijinal bir surət yaratmağa nail olublar.

1976-1987-ci illərdə Lənkəran rayonunun prokuroru vəzifəsində çalışmış Əməkdar hüquqşünas Tələt Qənbərovun 90 illik yubileyinə həsr olunmuş tamaşanın ilk səhnəsindən məlum olur ki, gənc hüquqşünas Şöhrət Poladov Xınalı rayonunun prokuroru təyin edilib. Anası Sona xanım oğlunun təyinatına əsla sevinmir. Buna səbəb isə Sonanın ərinin illər öncə Xınalıda qətlə yetirilməsi, amma cinayətin üstünün hələ də açılmamasıdır. Sona xanım nə qədər çalışsa da, Şöhrəti inadından döndərə bilmir. Xınalıda isə gənc prokuroru çətin işlər gözləyir. Belə ki, tikinti trestinin kassiri öldürülüb, səyfdən külli miqdarda dövlətə məxsus pul vəsaiti oğurlanıb. Trestin gecə qaravulçusu Səlimxan Haqverdiyev bu işdə təqsirləndirililərək həbsxanaya salınıb. Əsl cinayətkarlar isə azadlıqdadırlar. Səhnə əsərinin konflikti də məhz elə bu süjet xətti üzərində qurulub.

Tamaşanın ikinci epizodunda aktyor Allahverən Babayevin təqdimat etdiyi Şirəhmədin miskin görkəminə ilk görünüşdən adamın yazıqlığı gəməyə bilmir. Artist qəhrəmanının xarakterini üzə çıxarmaqdan ötrü rəngarəng palitralardan istifadə edir. Hadisələr inkişaf etdikcə Şirəhmədin daxili aləmi bütün çıpaqlığı ilə açılır. Aktyor başa salır ki, Şirəhməd çox qorxulu tipdir. Bu adamın

xarici görkəmi sadə olsa da, daxili aləmi eybəcərdir. Tikinti trestində bacısı oğlu Qəzənfərin qanadları altına sığınan Şirəhməd çətin vəziyyətdən çıxış yolunu rüşvətdə görür. Elə rüşvət vasitəsi ilə də o, özünə "dost və arxa" qazanmağa müvəffəq olub. Respublika prokurorluğunun məsul işçisi Qiyasbəyov və müstəntiq Əmirxanov belə "dost"lardandır. Şirəhməd bu etibarlı "sütun"ların köməyi ilə çox cinayətlərin üstünə pərdə çəkib. İndi tikinti trestində törətdiyi cinayət işində də onlara arxayındır.

Qəzənfər (artist Amil İbrahimli) isə Şirəhmədin əlaltısıdır. O, qorxaq və səbatsız adamdır. Tikinti trestinin reisi kimi məsul bir vəzifədə çalışmasına baxmayaraq, dayısı Şirəhmədin dediyi ilə oturub-durur.

Rayona yeni təyin olunmuş prokurorun gəlişi həm Şirəhmədin, həm də Qəzənfərin narahatlığına səbəb olub. Hər iki cinayətkar maskalanmaq üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə etməyə çalışırlar.

Prokuror Şöhrət Poladov obrazını bizə gənc artist Saleh Əzimzadə təqdim edir. Yeri gəlmişkən bildirək ki, bu rol Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin məzunu S.Əzimzadənin professional səhnədə debütüdür. Artist bütünlüklə özünü qəhrəmanının keyfiyyətləri ilə birləşdirməyə səy göstərir. Onun qəhrəmanı namuslu, əməksevər ailədə böyüyüb təhsil almış gəncdir. Şöhrət Bakıda prokuror köməkçisi işləyib. İndi isə ona etimad göstərərək Xınalı rayonuna prokuror təyin ediblər. Anası Sona xanım (aktrisa Qızılgül Quliyeva) oğlunun Xınalıya getməsindən bərk narahatdır. (Amma biz bu narahatçılığın səbəbini sonra biləcəyik). Şöhrətin inadkarlığını və sözünün üstündə qətiyyətlə durduğunu gören ana onunla rayona getməyə məcbur olur.

Xınalıda Şöhrət rayon prokuroru kimi müxtəlif cinayət işləri ilə rastlaşır və onları açmaq

Haqq-ədalət yerini tapanda... Lənkəran Dövlət Dram Teatrının yeni tamaşası haqqında qeydlər

üçün əməli tədbirlər görür. "Qanun hamı üçün qanundur" prinsipi Şöhrət Poladovun həyatı amalıdır. Çətin anlarında xəyalən haqsızlığın qurbanı olmuş və vaxtsız dünyasını dəyişmiş atası Kamranla danışır, onun məsləhətinə ehtiyac duyduğunu dilə gətirir.

Şöhrətin Şirəhmədlə qarşılaşma səhnəsində iki qüvvə - Xeyirlə Şər üz-üzə dayanır. Şirəhməd zahirən özünü təmsilni göstərməyə çalışır, içəridən isə od tutub yanır. Şöhrəti bərkənd-boşdan çıxarmaq üçün hər vasitəyə əl atır, hətta evinə də dəvət edir. Şöhrət isə onun "xeyirxahlığını" rədd edir. Şirəhməd yeni prokurora yol tapmağın mümkünsüz olduğunu görüb çirkin niyyətlər arzusu ilə onun yanından çıxıb gedir.

Şöhrət isə öz növbəsində qorxulu bir tiplə rastlaşdığını və məhz Şirəhmədin tikinti trestində törədilmiş cinayətdə əli olduğunu yəqin edir.

Gənc artist Saleh Əzimzadə öz qəhrəmanını müxtəlif vəziyyətlərdə sınaqdan keçirir.

Şöhrət hələ evdə ikən anasından həbs edilmiş Səlimxanı tanıyıb-tanımadığını soruşanda Sona xanım bu addan qorxur, təşviş hissi keçirir. Aktrisa Qızılgül Quliyeva bu qorxunun əsl səbəblərini açanda, diqqətimizi onun əlində tutduğu bir əsgər portreti cəlb edir. Bu Şöhrətin atasının şəklidir. Aktrisanın sözlərindən məlum olur ki, Şöhrətin atası əslən Xınalıdandır. O, cəbhədən qayıdandan sonra Xınalının Qüzeyli kəndində kolxoz sədri vəzifəsində çalışıb, daha sonralar naməlum səbəblərə görə həbs olunub. Onun tutulmasında Şöhrətin adını çəkdiyi Səlimxan Haqverdiyev biləvəsitə iştirak edib. Məhz bu səbəbdən ana oğlunun taleyi üçün qorxduğundan Şöhrətin o vaxt Xınalıya getməsinə razı deyildi.

Səlimxan obrazını Əməkdar artist Səddəd Mirzəyev oynayır və ən dramatik yük də onun üzərinə düşür. S.Mirzəyevin yaratdığı obraz öz keçmişinə görə daxilən əzab çəkir. O, yeni prokurorun köhnə dostunun oğlu olmasına həm sevinir, həm də kədərlənir. Səlimxanda həyat eşqi güclüdür, O, bilir ki, günahsızdır, onun həbsxanaya salınması, haqqında cinayət işinin açılması Şirəhmədin və Qəzənfərin kələyi nəticəsində baş verib. Səlimxan həyata və insanlara inamını itirmir. Onun tutulmasında əli olanların bir gün öz cəzalarına çatacağına, haqqın ədalətə qovuşacağına qəlbən inanır.

Tamaşanın lirik-psixoloji yerlərindən biri final səhnəsidir. Bu səhnədə quruluşçu rejissor-

larla aktyorların ümumi məqsədə xidmət etmələri özünün gözəl bəhrəsini verir. Tamaşaçı elə bil ki, teatrdə yox, məhkəmə salonunda oturub. Artıq Şirəhməd və Qəzənfər ifşa olunaraq məsuliyyətə cəlb olunublar. İndi Səlimxan barəsində hökm çıxarılmalıdır. Sona xanım oğlundan atasının düşməninə intiqam almasını tələb edəndə, Şöhrət sanki odla su arasında qalır. O, daxilən sarsıntı keçirir, düşünür, tərəddüd edir. Lakin prokuror Poladov qanunu şəxsi ədavətdən daha üstün hesab edir. Səlimxan bəraət qazanmaqla haqq-ədalət öz yerini tapır.

Tamaşada bütün iştirakçılar, o cümlədən Hikmət Cəfərov (Əmirxanov), Şəbnəm

Hüseynova (Sənəm), Emil Tağı (Amazov), Vəfa Hacıadə (Sura), Teymur Hacıadə (Polis) ümumi məqsədə nail olmaqdan ötrü fəal çıxış edirlər.

Rəssam Fuad Babazadə və musiqi tərtibatçısı Miranda Qurbanova rejissor fikrinin açılmasına böyük əmək sərf etməklə məqsədlərinə nail olublar.

Bir sözlə, yaradıcı kollektivin ümumi səyləri ilə Lənkəran Dövlət Dram Teatrında daha bir müasir və maraqlı tamaşa yaradılıb.

Sonda qeyd edək ki, "Prokuror" tamaşasının premyerasında Məmmədhusəyn Əliyevin və Tələt Qənbərovun övladları, yaxın qohumları da iştirak edib.